

Medicinhistoriska museer – ett urval från söder till norr

De medicinhistoriska museer som bidrog med föremål till Läkartidningens tävling vid riksstämman 1995 torde vara de största i landet. Det har fallit sig naturligt att inkludera också Köpenhamns stora museum, liksom ett museum i vardande, nämligen det i Umeå. Framtiden för Långbro museum är tyvärr osäker. När detta skrivs packas samlingarna in för att magasineras.

Åtskilliga samlingar i Sverige är inte med i denna presentation, t ex de psykiatriske historiska vid Beckomberga sjukhus och vid Mentalvårdsmuseet vid Sätters sjukhus samt landstingets medicinhistoriska utställning i Västerås. Flera läns museer utöver dem vi presenterar har medicinhistoriska samlingar. En översikt gavs i Nordisk medicinhistorisk årsbok 1994 (sidorna 187–199).

Arbetet med tävlingen har visat att det säkert finns ytterligare medicinhistoriska samlingar, många är okända utanför respektive sjukhus. Vi välkomnar tips om sådana samlingar, som ju kan innehålla rariteter och kuriosa värda att uppmärksammas, till Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.

Medicinhistoriska museet i Lund

Adress: Paviljong 7 i S:t Larsparken; Box 907, 220 09 Lund.

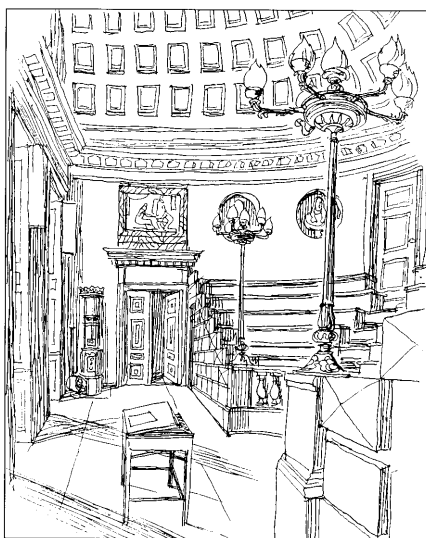
Telefon: 046-15 17 39. Museichef Cecilia Carlén-Nilsson, 046-15 17 37.

De medicinhistoriska samlingarna, som fick permanenta lokaler i paviljong 7 på S:t Larsområdet 1991, har stor spännvidd. De speglar såväl lasarettets och de medicinska utbildningarnas historia vid nuvarande Universitetssjukhuset i Lund som utvecklingen vid de psykiatriske institutionerna S:t Lars sjukhus och Vipeholms sjukhus.

Läkekonstens idéhistoria och olika specialitetens utveckling tar stort utrymme i samlingarna, som presenteras i mer än 20 rum. Områden där specialister i Lund varit pionjärer får naturligtvis framträdande plats. Det gäller t ex dialysbehandlingen och den konstgjorda njuren, utvecklad av Nils Alwall, utrustningen från landets första ögonklinik 1868 samt de EKG-apparater som tillverkades av Rune Elmquist och Peter

Petersen. Den första ekokardiografen, signerad Inge Edler och Hellmuth Hertz, finns också på museet.

Museet är öppet tisdag–fredag kl 11–16. Det är söndagsöppet kl 13–16 (utom under juni, juli, augusti och december). Se även Läkartidningen 3/88.

Interiören i auditoriet i Köpenhamns medicinhistoriska museum har bevarats sedan 1787.

Københavns Universitets Medicinsk-historiske Museum

Adress: Bredgade 62, DK-1260 København K.

Telefon: 00945-35 32 38 00.

Museet ligger intill Amalienborgs slott i ett hus som byggdes färdigt 1787 för Konglig Chirurgisk Akademi, dvs för kirurgutbildning. Samlingarna innehåller ca 120 000 föremål, museets bibliotek har drygt 25 000 volymer och dess bildarkiv ca 30 000 bilder. Museichefen är professor i medicinhistoria vid Københavns universitet, en lärostol med anor sedan 1893.

Redan 1906 började insamlingen av föremål, först för farmaci (som därför nu fyller en egen stor byggnad) och allmänna läkarinstrument. Museet har sedan successivt byggts ut med stora samlingar från bl a radiologi, odontologi och patologisk anatomi, exempelvis skelett från leprasjuka.

Museet har allmänna guidade visningar onsdag, torsdag, fredag och söndag kl 11.30 och 13.00. Gruppvisningar kan arrangeras på andra tider.

Medicinhistoriska museet i Helsingborg

Adress: Bergaliden 20, 252 23 Helsingborg.

Telefon: 042-10 12 79. Museichef Cecilia Carlén-Nilsson, 046-15 17 37. (Museerna i Lund och Helsingborg ägs av samma stiftelse och har gemensam chef.)

Museet är sedan 1986 inrymt i ett tidigare barnsjukhus från 1888. Sjukhusvården i Helsingborg belyses bl a i de runda vårdssalar som är karakteristiska för byggnaden. Privatvården representeras bl a av autentiska mottagningar för läkare och tandläkare. Livet vid Ramlösa Brunn ägnas ett rum.

Det nedre av museets tre plan speglar verksamheten vid mentalsjukhuset S:ta Maria och vid Vanförestalten, med ortopediska hjälpmedel och terapiprodukter.

Museet är öppet tisdagar, onsdagar och torsdagar kl 11–15 samt lördagar kl 13–15.

Medicinhistoriska avdelningen, Östergötlands läns-museum, Linköping

Adress: Raoul Wallenbergs plats, Box 232, 581 02 Linköping.

Telefon: 013-23 03 00 (växel). 1:e intendent Mona Lisa Öjesjö, 013-23 03 69.

Under 1996 skall de medicinhistoriska samlingarna, som innehåller ca 5 000 föremål, få permanenta lokaler i Östergötlands länsmuseum efter att ha flyttats runt flera gånger under de senaste tio åren. För närvarande är de flesta föremålen nedpackade och utnyttjas i huvudsak för specialutställningar.

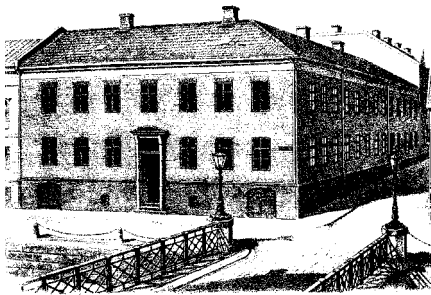
Se även Läkartidningen 34/88.

Medicinhistoriska museet i Göteborg

Adress: Oterdahlska huset, Östra Hamngatan 11, 411 10 Göteborg.

Telefon: 031-711 23 31. 1:e intendent Inger Wikström-Haugen, 031-711 23 88.

Oterdahlska huset, som från början var privatbostad, inrymde 1823–1854 Sahlgrenska sjukhuset. Under ett tjuogo-

Oterdahlska huset, som sedan 1986 inrymmer Göteborgs medicinhistoriska museum, donerades 1808 till Sahlgrenska sjukhusets styrelse »för evärdelig tid». Det första medicinhistoriska museet i Göteborg skapades på 1940-talet av sjuksköterskan Ingeborg Kastman på Sahlgrenska sjukhuset.

tal år var det tidningshus (Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning) och därefter polishus och häkte fram till 1967. Museet flyttade in 1986.

Medicinhistoriska museets permanenta utställning speglar bl a synen på kropp, själ, hälsa och sjukdom genom tiderna, patientens situation, folkmedicin och lärd medicin, sjukvårdsyrkenas utveckling, kirurgi och röntgen, apoteks- och tandvårdshistoria samt glimtar ur den göteborgska medicinhistorien. Se även Läkartidningen 13/88.

Museet är öppet tisdag–fredag kl 12–16.

Medicinhistoriska museet, Eugeniahemmet, Stockholm

Adress: Eugenia T-3, Karolinska sjukhuset, 171 76 Stockholm.

Telefon: 08-34 86 20 (växel). 1:e intendent Maret Pall, samlingsansvarig professor Göran Lundh.

Under våren 1995 invigdes museet efter flyttningen från Åsögatan på Södermalm till de nyrenoverade lokalerna i det drygt 100 år gamla Eugeniahemmet vid Karolinska sjukhuset. I en modern museimiljö visas där i tre plan ett urval av de omkring 25 000 föremålen i samlingarna. För specialutställningar kan man också utnyttja landstingets konstsamlingar (ca 80 000 verk).

Farmaci och odontologi har fått särskilda rum liksom t ex omvårdnad, ortopedi, psykiatri, förlossning, operation, farsoterna och den medicinska bilden.

Museet har öppet tisdag till fredag samt söndag kl 12–16, på onsdagar är det också kvällsöppet, till kl 19. Broschyr kommer under 1996. Se även Läkartidningen 46/87, 51-52/94 och 23/95.

Långbro museum, Stockholm

Adress: Långbro sjukhus, 125 85 Älvsjö.

I slutet av 1995 fick de samlingsansvariga, Olga Tornborg och Arne Götherfors, besked om att museet inte längre kunde få vara kvar i det som tidigare var männens stora vårdbyggnad vid Långbro sjukhus. Vid årsskiftet skulle allt vara nedpackat och utflyttat för magasinering.

Samlingen speglar den psykiatriska vården under åtta decennier. Sjukhuset, invigt 1909, sågs under många perioder som en pionjär för psykiatrisk vård.

Målningar och andra arbeten utförda av patienter vid Långbro utgör en betydande, och intressant, del av samlingarna. Verktyg från bokbinderi, drevverkstad och skomakeri har samlats, liksom fotografier från vårdens vardag samt instrument och apparater för medicinsk behandling.

Det är ovisst vad som kommer att hända med samlingarna framöver. Arne Götherfors hoppas att det skall finnas utrymme för museet i en annan stor vårdbyggnad vid sjukhuset, där man arbetar på att skapa ett kulturhus för föreningar m m.

Ersta diakoni-museum, Stockholm

Adress: Ersta sjukhus, Erstagatan 1, Stockholm; Box 4619, 116 91 Stockholm.

Telefon: 08-714 61 00. Antikvarie Birgitta Wendt, tel 08-714 63 48.

Museet, som öppnades 1983 i ett 1700-talshus vid Ersta sjukhus, speglar främst Ersta diakonisällskaps historia sedan starten 1849. Det innebär till stor del vård- och utbildningshistoria, med betoning på omvårdnad.

Museet är öppet vardagar kl 9–12 och 13–16. Broschyrer finns över diakonisällskapet och dess verksamheter, bl a Ersta sjukhus, Ersta hospice och Ersta högskola.

Medicinhistoriska museet i Uppsala

Adress: Eva Lagerwalls väg 8, 750 17 Uppsala (Ulleråkersområdets södra del).

Telefon: 018-66 26 10. Samlingsansvarig professor Lars Thorén.

Museet, som invigdes våren 1995 och som också har en avdelning för far-

macihistoria, har 600 kvadratmeters utrymme i den gamla administrationsbyggnaden i södra delen av Ulleråkersområdet. Uppsala universitet, Uppsala läns landsting och Medicinhistoriska föreningen ingår i den stiftelse som står bakom museet.

Lars Thorén började samla medicinhistoriskt intressanta instrument och apparater redan 1950, och fullföljde därmed en tradition som hans föregångare Adolph Murray och Magnus Retzius startade på 1700- och 1800-talen. Den senare samlade bl a äldre förlossningsinstrument, vilka nu tillhör museets rariteter, liksom René Laennecs stetoskop från 1820.

Museet är öppet för allmänheten varje torsdag kl 13–17 samt den fjärde söndagen i varje månad kl 13–17.

En presentation av samlingarna kommer i Läkartidningen 8/96.

Psykiatrihistoriska museet i Uppsala

Adress: Eva Lagerwalls väg 10; postadress: Psykiatrisk service, Ulleråkersområdet, 750 17 Uppsala.

Telefon: 018-66 20 48. Kontakt: avdelningschef Eric Österberg, 018-66 20 31.

Museet visar hur vården av psykiskt sjuka utvecklats i Uppsala från 1300-talets början fram till våra dagar. Det drivs av Psykiatridivisionen vid Akademiska sjukhuset.

Museet är öppet torsdagar kl 10–14 och första söndagen i månaden kl 12–15. Det är stängt vid helger och under skolferier

Medicinhistoriska samlingarna i Umeå

Umeå får ett embryo till ett medicinhistoriskt museum under 1996, då föreningen Västerbottens medicinhistoriker flyttar in i landstingshuset i Norrlands Universitetssjukhus.

Information via Västerbottens museum, Box 6083, 906 03 Umeå; telefon 090-17 18 00, eller genom Västerbottens medicinhistoriker, Peter Ollinen (vice ordförande), 090-12 71 20.

Västerbottens medicinhistoriker kommer att använda de nya lokalerna både som arbetsplats och för att förvara sina samlingar. Dessa skall bl a utnyttjas för tillfälliga utställningar, som också kan skickas ut i länet. Verksamheten kommer att drivas i samarbete med Västerbottens museum, som också har samlingar av medicinhistorisk karaktär.